

Hvis du vil have penge mand, svøm!

*Om en dobbelttydig indskrift på Stadil kirke og dens
internationale og lokale kontekster*

af Niels Haastrup

Gamle indskrifter kan tit vække dybe tanker, som f.eks. hos Martin A. Hansen, der i Orm og Tyr fortæller om TIRAD, der ristede sit navn i kirkemuren (Hansen 1952). Ole Wivel har gjort sig lignende tanker om netop Stadil, kirken med det gyldne alter. I digtet *Stadil ved Fjorden* (Wivel 1952) lyder strofe 4-6:

Stumme fiskersjæles
aldrig stilnede storm
lod sig dog en gang knuge
sammen til lysfyldt form

Klar som en stivnet bølge
og stærk som brændevin
er kvaderkirkens lille
plumbe helgenskrin.

Muren er raa men prydet
af hellige dyr og tegn.
De døde bandt sig med hammer
og mejsel til denne egn.

Og der er faktisk tegn, en indskrift, på kirkemuren i Stadil.

I TRAPs DANMARK (Bd. IX,1, pag. 472, 5. Udg.) læser man under *Stadil*:

»Endelig er der i skibets sydside en kvader med majuskelindskrift, hvis bogstaver er ganske tydelige, men uden klar mening« (forkortelser opløst).

I det flg. skal gives en rimeligt sikker tolkning og placering af denne indskrift, samt en vurdering af de mere usikre muligheder for en sammenhæng mellem denne og andet lokalt materiale, som den foreslåede tolkning aktualiserer: et middelalderligt relief på samme væg, det berømte gyldne alter, en runeindskrift i Staby (Bilag 3), og ikke mindst et gammelt sagn og en folkevisе, der begge er belagt i det 16. århundrede.

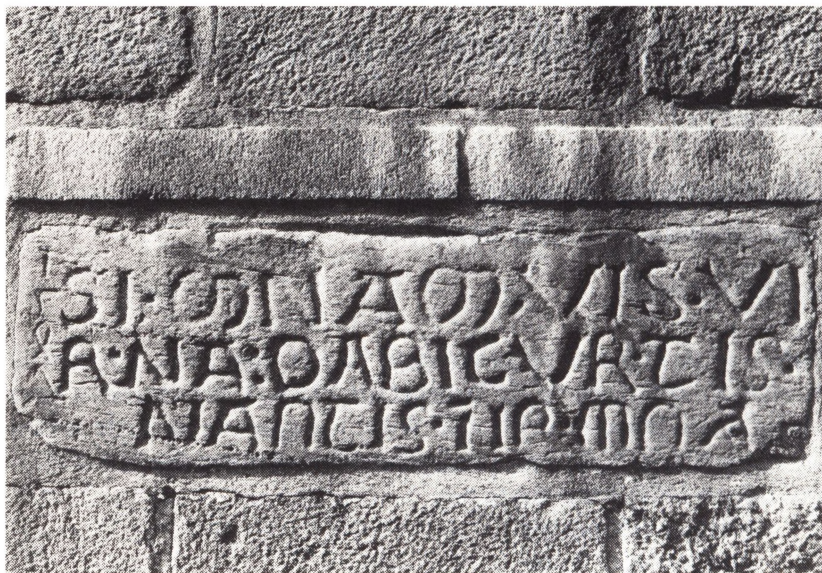

Fig. 1. Majuskelskrift på sydfacaden i Stadil kirke. (Foto Anders Bæksted, 1964, neg. nr. 80494).

Indskriften

Indskriften læser jeg således:

SI MNAM VIS VI(-)
R NA DABITUR TIB(I)
NANTIS IN IR MNA

Datering

Bogstaverne er majuskler, dvs. lige store »storbogstaver«, hvoraf nogle dog er forstørrede små bogstaver fra den såkaldte uncialskrift, – det gælder *t*-erne og de to sidste *n*-er i linje tre. For en datering er kun *b*-formen afgørende. Det ottetalslignende *B* i DABITUR er først registreret i indskrifter ca. 1200 (Bæksted, 1968, pag. 27-28).

De andre bogstavers form forekommer inden for en middelalderlig horisont tidløse.¹

De latinske vers

De latinske vers, for det er vers, er virkelig mærkelige. De indeholder to sjældne ord: *mna* og *ir*, som få kender; så det er ikke underligt, at forfatterne hos TRAP, som flere før dem, har givet op, hvis de kun har

været rustet med lærdom fra nutidens skole.

Men slår man op i en af de store trykte registranter, middelalderforskningen råder over i dag, kan man komme et stykke videre.

I Walthers store værk (Walther 1963ff.) med latinske ordsprog findes vore vers i mange opskrifter under nr. 29.402, i håndskrifter i Basel, Cambridge, Erfurt, Frankfurt a.M., Göttingen, London, München, Oxford, Paderborn, Vaticanet, Wien (jf. Bilag 1).

Det ældste ms. er fra 13. årh. Så måske er indskriften i Stadil den ældste af de kendte opskrifter.

I de fleste andre opskrifter findes imidlertid endnu et supplerende vers: De to vers lyder i standardvarianten:

Si vis mnam, vir na, dabitur tibi nantis in ir mna

Si vis mnam, na vi, licet te ferat unda sua vi.

Det er latinske, såkaldte leoninske hexametre, dvs. hexametre med indrim. Nedenfor er rimene understreget:

si vis mnam *vir na*

dabitur tibi nantis in *ir mna*

si vis mna *na vi*

licet te ferat unda *sua vi*

De to mærkelige ord *mna* og *ir* kan vi kommentere således: *mna* kommer af det græske *mina* eller *mna*, en mønt- eller vægtenhed, altså »penge«, »værdi«, måske »en skat«, jf. henvisningen ndf. til Lucas 19.11.

ir betyder »indersiden af hånden«, den man drikker med, »den hule hånd«, og ansås for en forkortelse eller forvanskning af det græske *keir* »hånd« (jf. kirurg).

Versene lyder i en ordret oversættelse:

»Hvis du vil have penge, mand, svøm!

penge vil blive dig givet i den svømmendes hånd.

Hvis du vil have penge, svøm med styrke (lat.: *vi*)!

skønt bølgen bærer dig med sin egen kraft (lat.: *vi*)«.

Med en sådan oversættelse kan man ikke gengive et ordspil i teksten: stavelserne *na* og *vi* går igen flere gange:

Si vis mnam, *vir na*, dabitur tibi *nantis in ir mna*

Si vis mnam, *na vi*, licet te ferat unda *sua vi*.

Og det er måske ikke tilfældigt. *Navis* betyder på latin »skib«, det kunne være forklaringen på, at dette mærkelige vers fandtes netop, hvor det findes, på kirkeskibet: »Suavis navis«, »det søde skib«, og ikke andetsteds i kirken. Men vi kan komme videre. Der kunne være andre grunde til at gentage disse stavelser.

Hvad er meningen?

Når man læser et sådan vrøvlevers – for er det andet? – tænker man straks: der må være en dybere mening! Det er der måske. Jeg har ikke fundet den endnu, selv om det ikke ville være vanskeligt på et vist abstraktionsniveau at konstruere en opbyggelig mening både i en etisk og religiøs ramme udfra kendte størrelser i kirkens billedsprog. Det kunne også gøres i en ordkommentar til ordet *mna*, altså direkte ud fra bibeltekstens ordlyd f.eks. lignelsen om »de betroede talenter« om kongesønnen, der skulle rejse langt bort for at få bekræftet sin arveret til riget, og som for en periode betroede dele af sin formue til sine tjenere, der som bekendt behandlede dem højst forskelligt.

Denne lignelse hedder i den latinske bibel, Vulgata, i varianten hos Lucas (19.11f.): *Parabola decem mnarum* hos Matthæus (25.14f.): *Parabola talentorum*.

Det er dog næppe det rette spor.

Et grammatisk huskevers?

Men en slags forklaring kan jeg dog godt give.

Slår man op i Walthers registrant (Walther, 1963ff.) på de ordsprog, der rummer ordene *mna* eller *ir*, er der ikke så få at finde. Mest morsomt er det, at et par stykker med hvert af de to ord findes i vor hjemlige ordsprogssamling, der går under navnet *Peder Laale*, og som bringer danske og latinske ordsprog ordnet parvis. De er antageligt samlet i 1400-tallet.

Nr. 1056 er særlig interessant, de andre citeres ndf. i Bilag 2. Vi læser (og gengiver samtidig Erik Petersens oversættelse fra den videnskabelige udgave i Danmarks gamle Ordsprog DGO.I.):

nr. 1056:

Si pir ponis in ir, pir in ir, non ir ruit in pir

»Hvis du anbringer ilden på hånden, trænger ilden ind i hånden, hånden ikke ind i ilden«

Leg ild paa loffue och loffue paa ild da swider hand oc icke brand.

Og nu kommer den mulige forklaring på, at versene er skabt. Til det sidst citerede ordsprog, har Christiern Pedersen en spændende kommentar. Christiern Pedersen udgav Peder Lolle i Paris i 1515, med løbende kommentarer. Han kommenterer nr. 1056 således (Erik Petersens overs., DGO I: 2 pag. 687):

»Hvis du anbringer *pyr*, dvs. ilden, på *ir*, dvs. hånden, så *ruit*, dvs. trænger, *pyr* dvs. ilden, ind i *ir*, dvs. håndfladen, og *ir*, dvs. hånden, trænger ikke ind i *pyr*, dvs. ilden. – Verset er lavet, for at man kan anvende de græske ord *ir* og *pyr*«.

Grunden må være, at datidens skoledrenge skulle lære, dels hvorledes disse mærkelige græske ord blev bøjet, *ir* er ubøjeligt, dels hvorledes de skulle udtales: med lang eller kort vokal (selvlyd). I vort indskriftvers fremgår det dels af rimene, f.eks. at *mna* skal have lang vokal ligesom bydemåden *na* »svøm«, dels af skanderingen: to spondæer, tre daktyler og en slutfod, der er helt ens for begge hexametre. Til det andet hexameter, det som kun findes i mss. og ikke på kirkevæggen, har nogle af manuskripterne (f.eks. i mss. F og G, jf. Bilag 1) flg. variant:

Na dabo, da nabo, propera dabo, da properabo

I overs.:

»Svøm, jeg vil give, giv, jeg vil svømme, skynd dig, jeg vil give, giv, jeg vil skynde mig.«

Dette vers må illustrere vokallængden i henh. nutid og fremtid i udsagnsord efter første bøjning (konjugation) (f.eks. *nare* »at svømme« og *properare* »at skynde sig«), hvor udsagnsordet *dare* »at give« er en undtagelse ved at have kort vokal (f.eks. *dabo*, jf. ovf.) undtagen i bydeform (jf. *da* ovf.) og anden pers. ental, nutid, som dog ikke er med i dette vers. Karakteren af dette bekræfter, at skolegrammatikken er det rette spor.

Tager man stikprøver af, hvilke håndskrifter, vi finder vore vers i, viser det sig, at versene netop findes sammen med andre versus differentiales.²

Det er blandingshåndskrifter, oftest fra senmiddelalderen (jf. bilag 1), med mange – for nutiden eksotiske – småtekster, mest komputistik, grammatik, vokabularer og altså huskevers.

Den slags mnemotekniske vers var meget almindelige i middelalderen. Der findes mange, f.eks. nogle der gengiver indgangsord el. -stavelser til kapitlerne i Bibelens bøger (Rost, 1939 pag. 141ff.), og andre, der gengiver første stavelse i navnene på årets festdage (*Cisio Janus*); også logikken betjente sig af sådanne mnemotekniske tricks – og mon ikke også juraen gjorde det (Hajdu, 1936, pag. 46ff., Haastrup, 1982 pag. 88ff.).^{3,4}

Det er nok længe siden, der levede folk uddannet i den gamle sorte latinskole, som uden videre kunne klare dette vers på væggen i Stadil, fordi de vidste, hvilken baggrund, det havde i grammatikundervisningen. Vi skal nok et par hundrede år tilbage, eller mere.

Men derfor kan latinkyndige jo godt have funderet over en »dybere mening« i den ordrette betydning (der jo var helt tilfældig blot den tjente sit pædagogiske formål på ordniveau), eller forsøgt at etablere en kontekst, hvor den kunne falde på plads.

Hvorfor står versene på Stadils kirkemur?

Inden vi overvejer dette, må vi se på, hvilken tilknytning indskriftkvaderen har til kirken og til den plads i murværket, hvor den nu findes.

Placering

Kvaderen, der bærer indskriften, er ikke så høj som de andre, kun ca. 80 % af gennemsnittet i væggen. For oven er der kompenseret for dette ved indskud af to mindre, flade sten. Også længden er afvigende i forhold til de nærmeste kvadre (se Fig. 1).

Der er da heller ikke tvivl om, at kvaderen i dag findes i en sekundær placering.⁵ Det fremgår allerede af de to indskudte sten. Af indberetninger til Nationalmuseet bekræftes, at væggen er omsat. I en indberetning ved Egil Petersen aug. 1892 læses som tekst til en smuk aftegning af indskriften: »Stenen sidder som Kvader i Sydsiden af Kirkens Skib (den er indsat mellem Stenene i den tilmurede Dør)«. Der er klart tale om syddøren.

Fig. 2. Den tidligere placering: Kvaderen indmuret ved udfyldning af syddøren. Foto viser yderligere, at kvaderen var vendt således, at den dybthugne indskrift var synlig og læselig, formentlig også i overkalket stand. (Foto HM, 1937) Nat. Mus., neg. nr. 34190) Placeringen på fotografierne fra 1924 (neg. nr. 22000) og 1937 (Fig. 2.) er ikke den nuværende (1986, se Fig. 1): de to mindre flade sten (Fig. 1) er ikke at finde over indskriftkvaderen på Fig. 2. Også de omgivende kvadre er forskellige på de to gengivne fotos (Fig. 1 og Fig. 2).

Vi kan altså ikke knytte vor kvader til kirkens opførelsestidspunkt. Den nuværende placering er mindst den anden, vi kender, og kan antagelig dateres til samme tid som placeringen af det særprægede menneskehoved (Fig. 3) i højt relief, der i 1960'erne blev indsat i sydfacaden, højere og lidt østligere end vor kvader. Vi ved, at »dette skæggede mandshoved med tiara- eller kronelignende hovedprydelse« (TRAP 5. udg. pag. 472) blev indsat ved omsætningen af kvadermurværket i 1960'erne af billedhugger Wienberg Jensen (jf. note 6). Det var tidligere fundet i jorden ved kirken (Nat. Mus. 2. Afd., journ. 1062/59).

Men hvor kommer indskriftkvaderen fra? Vi ved, den er indsat ved tilmuringen af syddøren, men ikke hvornår. Måske hidrører årstallet, 1547 med arabertal, fra opsætningen på denne plads. Dette (jf. Fig. 1) kan læses lodret på vor kvader til venstre (heraldisk højre) for indskriften – med en anderledes og ikke særlig dyb indhugning (ca. 2 mm i modsætn. til hovedindskriften, der er meget dyb: ca. 5 mm).

Fig. 3. Skægget mandshoved i højt relief med krone eller tiara (antagelig romansk), Stadil kirke sydmuren, Nat. Mus. 2. afd. neg. nr. 34189, foto HM, 1937. Foto viser, at relieffet i 1937 endnu ikke var indsat i murværket. Hovedet var angiveligt fundet i jorden udenfor kirken (jf. ovf. og note 6). Se også Wivels digt ovf.

Hvor kvaderen med indskriften oprindelig kan være hentet, kunne stenarten måske sige noget om. Den ligner ikke de andre kvadere i kirken, hverken dem, der ser gamle ud, eller de nytilhuggede (?). Den er ikke, som nogle antager, en granitsten, men en grønagtig sandsten. Den nærliggende mest konservative antagelse ville være, at såvel indskriftkvader som hoved-relieffet⁶ stammede fra den nu nedrevne del af kirken, som dannede korskirke, skal vi tro Pontoppidan (1769 tom.V, Bd. 2, pag. 842 + note h, samt Horskjær, 1969 pag. 252). Men der er vel andre muligheder jf. note 6. Det sikreste er nok at afvente en grundig bygningshistorie fra DANMARKS KIRKER og foreløbig gå ud fra, at det i det mindste ikke er umuligt, at indskriftkvaderen også i middelalderen havde hjemme i Stadil (jf. Bilag 3). Det gælder vel mange lokaliseringer, om ikke de fleste, at man regner med, at tingene har været, hvor de nu er, hvis vi ikke har vidnesbyrd om andet.

Hvis vi altså antager, at vor kvader har tilknytning til Stadil kirke også i ældre tid, ja i middelalderen, hvad har vi så af kilder, der kunne belyse årsagen til det besynderlige fænomen, at der findes sådan nogle vers på sydfacaden om subtile træk i den latinske grammatik – og ikke som ellers religiøse tekster, gravskrifter m.v. Ved overvejelser over dette, må vi nok opgive at tænke på den skolegrammatiske tolkning, hvor meningen ligger i et udsagn om sproget som genstand i sig selv, men holde os til den ordrette oversættelse, hvis forestillingsindhold oprindelig kun havde den mening at anskueliggøre, at spille på, nogle virkelighedsreferencer, som kunne fremme indlæringen. Det var lettere at huske en forestilling om en mand, der svømmer, end nogle sære glosser (Haastrup, 1982).

Findes der nogle træk, vi kunne bruge til et forsøg på rekonstruktion af en anden tolkningsramme af større relevans for lokale folk på egen? Træk som er mere præcise end de smukke og dybe tanker, en moderne intellektuel kan gøre sig på kirkegården om forholdet mellem den gamle kirke og den lokale fiskerbefolkning, som f.eks. Wivel i de ovf. citerede strofer.

Vi må bygge på de få gamle vidnesbyrd af mulig relevans, vi kan finde. Her skal drøftes to forskellige muligheder, der dog også kan have noget med hinanden at gøre. Den første har at gøre med reglerne for vraggods i middelalderen, den anden med et sagn og en folkevis.

Stranding

Den ramme, man uvilkårligt sætter nogle vers om »svømning« og »værdier« ind i, er den, der gives af Stadils geografiske placering nær Vesterhavet. Er motivet noget med søfart og stranding? Det sidste må

være det mest rimelige, da man næppe driver handel svømmende. Tænker man på strandinger og vrag, husker man, at retten til strandings- og vraggods var et omdiskuteret konfliktpunkt i middelalderen, ikke mindst de skibbrudnes rettigheder. Konflikten stod mellem de tre parter: de forulykkede, »finderne« og kongemagtens repræsentanter. Hvis de skibbrudne, blot én, kom levende i land, og selv kunne bjerge deres gods, kunne de beholde det; ellers tilfaldt det finderne, senere dog kun delvis og til slut i meget begrænset omfang, fordi kongemagten efterhånden satte sig på rettighederne: *strandret* (Niitemaa, 1956 pag. 93ff. med henv. til Jyske Lovs (1241) III, 61-63, pag. 97 om Henrik d. III af England (1236), jf. også Niitemaa 1972). Derfor gjaldt det for de skibbrudne om at komme i land – og i en fart. Kirken støttede kraftigt de skibbrudnes rettigheder overfor brutale »findere« og kongemagten.

Indskriften skal måske ses som en påmindelse til mulige skibbrudne, dvs. en besværgelse⁷: »se at komme i land i en fart, så får du også hold på dit gods!«

Sagnet og Folkevisen

Men findes der gamle sagn med tilknytning til Stadil, som fortæller om en berømt stranding? Det gør der faktisk.

Vi skal nu overveje, om verset med dets hentydninger til havet (*na* og *unda*) kunne have at gøre med det gamle sagn, der går om de kostbare (*mna*) gyldne altre i Stadil og Sahl. Her fortælles nemlig, at en kongesøn på vej fra England strandede ved Bovbjerg. De to altre skulle stamme fra hans seng, hvoraf Sahl-alteret skulle have været hovedgærdet, Stadil-alteret fodstykket. Det første er da også det højeste og flotteste.

Dette sagn er grundigt behandlet i faglitteraturen, fordi det må antages at have et eller andet at gøre med folkevisen *Kongens Søn af Engeland*. Sv. Grundtvig har i sin udførlige kommentar i *Danmarks gamle Folkeviser III*, pag. 542ff. under nr. 157 (som ikke refereres udtømmende her) behandlet sammenhængen mellem sagnet og visen til trods for, at der ikke nævnes noget om et gyldent alter endsige en seng i de kendte opskrifter af visen.

Til gengæld nævnes ret udførligt prinsens *for-gyldene skrin* som ham noget særligt kært blandt alle de kostbare ting på hans forgyldte skib, hvad enten det nu er en skatkiste eller en hellig genstand.

Forliset skildres således i folkevisehåndskriftet Karen Brahes folio hs. nr. 101:

- str. 24 Men thett skiedde ind for myde-natt,
 thett stercke thouff war synder ragt.
 Saa satte hand seg paa forgyldene skryn.
- str. 25 Saa satte hand seg paa for-gyldene skrinne,
 med sorig-fuld haand vnder blegge kynd.
 Thett wor stuor ynck att sie der paa.
- str. 26 Tthett wor stuor ynck att sie der paa,
 thett skib sluos alle y stycker smaa.
 Thend herre hand kaam dog løffuend til land.
- str. 27 Tthend herre hand kaam dog løffuend till land,
 hand ganger saa sørind paa huidenn saand.
 Thend herre hand gick och klaffuet seg sare.
- (Fordi han angrer fordums synder, sker flg.:)
- str. 31 Rett vdi thett saame synde
 thaa kaam till lands hans forgyldenne skrienn.
 Ther kaam gangind en kocke-dreng.

(Denne kokkedreng med kumpaner udplyndrer kongesønnen, men til sidst bliver han reddet af kongemagtens repræsentant, Hr. Bugge fra Hald, der behandler ham med rimelig ærbødighed og sørger for hjemtransport. På grund af denne reference daterer Grundtvig forsøgsvis sagnet og visen til ca. 1350).

Sagnet kendes så tidligt som 1591, da Anders Sørensen Vedel skrev i sin kommentar til folkevisen:

»dette er endnu i Mands minde hoss menige mand, som boer hoss Bouebierg, at der skulle i gammel dage saadan en Førstelig Person af Engeland lid Skibbrud, Oc til en amindelse prydet Staby Kircke met en forgyldt Taffle oc it nyt Tarn etc.«

Grundtvig behandler de problemer, det må rejse, dels at der ikke er, eller vides at have været, noget gyldent alter i Staby, men jo altså i det nærliggende Stadil, dels at begge kirker ligger ret fjernt fra det angivne strandingssted, Bovbjerg, som måske blot skal forstås som et sted, man ofte strander.

Grundtvig refererer til adskillige lærde: til Mads Andersen Ebberup, præst i Staby, der omtaler sagen i et brev til Worm 1638; til Resen, der har det med i den utrykte atlas (og knytter an til Holstebro, hvor han skriver, at alteret stammer fra kongesønnens seng, og at der i kirkemuren findes en firkantet sten, i hvilken er indhugget et billede af en kronet konge (jf. note 6 ovf.), uvist hvilken (kirken er nu nedrevet); til

Erik Pontoppidan, der behandler den i sin Danske Atlas (1769, t.V, bd. 2, pag. 842 + note h) og i Marmora Danica (1739f.) og til mange senere. Men Grundtvigs konklusion er, at det er en og samme reelle eller fiktive begivenhed, der fortælles om i sagn og vise, og han finder tilknytningen til Staby mest sandsynlig; Bovbjerg kunne så være fejl for Ovenbjerg, der er geografisk nærmere.

Grundtvig kender ikke den endnu utolkede runeindskrift i nordportalen i Staby kirke, hvor man læser det sjældne ord MNA, som findes i Stadilindskriften, men det er ikke klart, om disse runer er dele af et længere latinsk ord (jf. note 6 og Bilag 3). Heller ikke de kronede hoveder på Stabys apside (Horskjær, E., 1969, pag. 247f. og Norn, 1982, pag. 49) kommer han ind på, og råder dermed ikke over det fulde register af indicier.

Vi kan ikke vide, hvorledes alt dette hænger sammen. De foreliggende undersøgelser af det gyldne alter i Stadil hjælper os ikke. Nørlund kender sagnet, men drøfter det ikke i sin store bog om Gyldne Altre (1926). Han mener, at det gyldne alter i Stadil kan være skabt på et værksted i stiftsbyen Ribe, fordi han ikke kan pege på noget sted i udlandet, hvortil lignende kunstgenstande kan henføres. Når vi her har taget sagnet og folkevisen op i vort forsøg på at rekonstruere en mulig tolkningsramme, er det naturligvis først og fremmest, fordi det er de eneste anknytningspunkter, vi har. Man kunne måske finde et parallelfænomen til O. Norns sammenstilling af et relief i Nødager Kirke med folkevisen *Helligbrøden* om Hr. Jonas og Nr. Nilus Maard (DGF II, pag. 595ff. nr. 112, jf. Norn, 1980). Hvad angår Stadil-problematikken ville en nøgtern betragtning tilsige, at sagn og vise ikke med nogen nødvendighed behøver at have noget som helst med vor indskrift at gøre. En indvending der kan rejses mod de fleste rekonstruktionsforsøg af middelalderlige forhold, hvor kilder og monumenter er spredte. Men en eller anden sammenhæng mellem på den ene side sagn og vise og på den anden side vort mærkelige latinske vers er vel ikke umulig. Det krav man under alle omstændigheder må stille, er en vis indre sammenhæng i rekonstruktionen. Er der det?

Slutning

Lad os gøre op. Vi har

1) en indskrift i Stadil, som falder smukt på plads i en middelalderlig grammatisk tradition. Det er blot svært at forklare, hvorfor den findes på en kirkefacade ude på landet, og vi ved ikke, hvor længe den har været i Stadil. Indskriften handler på overfladen om at svømme og om penge, en skat (*mna*).

2) et gammelt sagn om en engelsk prins, der strander ved Bovbjerg og skænker sin seng, henh. hoved- og fodstykke, som altre til kirkerne i Sahl og Staby (jfr. Bilag 3). I Sahl er der et gyldent alter. Men ikke i Staby, derimod i det nærliggende Stadil. Derfor knytter senere varianter af sagnet om prinsens gave an til Stadil (jf. DGF X, 387f.).

3) en gammel folkevisе, om *Kongens søn af Engeland*, der forliser med sit gyldne skrin, hvad enten det nu er en skatkiste eller et helgen-skrin, plyndres som andre skibbrudne, men oprejses af Hr. Bugge på Hald. Her nævnes intet om gyldne altre, med mindre skrinet kan gå for et sådant, jf. ovf.

4) et stenhoved i højt relief på sydfacaden i Stadil, med skæg og tiara eller krone. Det er særpræget, men jo kun ét blandt mange hoveder på vore landsbykirker. Vi ved ikke, hvor længe det har været i Stadil, og om det således i 1600tallet kan have været en del af tolkningsrammen for indskrift og/eller alter. Dets historie burde undersøges, nærmere (jf. note 6). Men også i Staby kirke har vi stenhoveder, og ovenikøbet en runeindskrift, hvor vi genfinder det sjældne ord MNA.

5) et kostbart, gyldent alter, som af en autoritativ forsker af godt dansk sindelag henføres til Ribe – og ikke til England, men som man ikke uden videre venter at finde i en landsbykirke, hverken i Staby eller i Stadil. Fragmentfund tyder på, at der i middelalderen har været flere, end vi kender i dag (Elna Møller). Det springende punkt er, om et gyldent alter blev anset for en sjældenhed på det tidspunkt, da sagn og folkevisе blev til.

Skal man søge at argumentere for en eller anden sammenhæng, vil det mest nærliggende være at begynde med det mest materielle: det kostbare alter i landsbykirken (jf. note 1). Relieffet og indskriften kan være anbragt for at dokumentere en lokalisering af sagnet om den fremmede forliste donator netop til Stadil, hvor det gyldne alter kan ses i dag. Visen passer ikke helt her.⁸

I den nævnes intet alter, men kun en forgyldt skrin, der med lidt god vilje kunne tolkes som et helligt skrin. Hovedpersonen er en prins, og han forliser, men får vel – selv om det ikke fremgår – sit skrin igen. Der tales ikke om nogen donation. Derfor kan visen ikke være digtet for at begrunde tilstedeværelsen af et kostbart alter. Visen tematiserer i slutningen bl.a. konflikten om strandretten.

I dette tilfælde kunne en skatkiste være mere på sin plads end en seng, selvom denne kunne omdannes til to altre.⁹

Sagnet kunne være opstået på baggrund af alter, indskrift og relief. Men den ældste opskrift lokaliserer altergaven til Staby og Sahl, og ikke til Stadil og Sahl.

Vi kan nok ikke komme til bunds i sagen. Der er noget, der ikke hænger sammen. Måske var alteret oprindeligt i Staby. Eller har Vedel skrevet, læst eller hørt, fejl, og taget Staby for Stadil? Vi får det næppe nogensinde at vide.

Men det er da fascinerende at forestille sig, at der er tale om andet end et sammentræf af tilfældigheder, hvad enten

1) en historisk stranding med en lykkelig udgang (jf. DGF X, 387f.), har givet sig udslag i et sagn – der inddrager alteret – og en (skillings)visen – der ikke inddrager alteret – (Piø, 1985)¹⁰ og måske givet anledning til (opsætning af) indskrift og relief, eller

2) både sagn og vise er fiktion, opspind: sagnet inspireret af det fine alter i de(n) landlige kirke(r), og måske yderligere af relieffet og vor mærkelige indskrift; visen inspireret blot af sagnet, i en mere abstrakt form, med tematisering af overgangskrise, forlovelse, livsulykke – trods den gode start – og endelig strandingsretten.

Det er alt sammen kun gisninger, usikre, men fascinerende, som man kan gøre sig om receptionen af denne indskrift, om dens mulige betydning for lokalbefolkningen. Den kunne ikke give nogen klar mening for de lærde i nyere tid, men dens bogstavelige indhold, som også mindre lærde har kunnet tilegne sig, har visse lighedspunkter med lokale sagn og digtning på modersmålet m.m.; skønt versenes indhold oprindeligt blot var tænkt som en bærekonstruktion for indlæring af det dominerende fremmede sprog, latin, der også var kirkens sprog.

Et enkelt svar kan give anledning til mange ny spørgsmål. Desværre kan jeg ikke bringe svarene, selv om man nok kunne komme nogle skridt nærmere. Til gengæld er her fremlagt et materiale og nogle få kommentarer til den løbende debat om forholdet mellem lærd og folkelig kultur og overlevering, mellem tale og skrift og mellem billed og tekst (Goody 1963 og 1977, Ong 1982, Piø 1985 og Yates 1966, se videre Haastrup 1982 og 1985 med henvisn.).

Et resultat turde dog være sikkert: Slægtens tegn på kirkemuren, jf. Wivels digt, er mere komplekse end som så.

Efterskrift

Jeg takker Morten Aamann Sørensen (Nat.Mus.) og Mads Chr. Christensen (Kunstakademiet) for inspektioner i Stadil, Læsesalen og Runologisk epigrafisk Laboratorium (Nat.Mus.) for hjælp med aktstykkerne fra journalerne, Iørn Piø (Dansk Folkemindesamling), Gudrun Aspel (Danmarks Lærerhøjskole), prof. O. Norn, Elna Møller (Danmarks Kirker) og ikke mindst Erik Petersen (Kgl. Bibl.s Håndskriftafd.).

Bilag 1.

Belæg på versene i mss. cit. efter Walther (1963ff.):

British Library: ms Add. 12195 (sæc. XIV) f. 112v.

Oxford, Bodleian Library, ms. Digby 53 (sæc. XIII) f. 10ra.

Erfurt, Amplonianum, ms. ampl. Q.345 (sæc. XIV) f. 37 (1 V).

München, Bayerische Staatsbibl., ms. CLM 7752 (sæc. XIV) f. 170.

Paderborn, ms. Sa 9 (sæc. XV), in vocab.

Vaticanet, ms. vat.lat. 1904 (sæc. XII-XIII), f. 1 (?).

Basel, UB, F.IV.5 (sæc. XIV) fol. 135b (1 V.).

Cambridge, Trin.Coll. 0.2.45 (sæc. XII) pag. 356 (1 V.).

Frankfurt a.M., Barthol. 136 (sæc. XV) fol. 198. (1 V.)

Göttingen, Philol. 130 (sæc. XIV) fol. 168vb.

British Library, Harl. 1587, fol. 102 (1 V.).

Wien, 362 (sæc. XIV).

Bilag 2.

Peder Låle

nr. 10:

A soluente pigri tibi mnas salis elige nigri (Foretræk betaling i sort salt af den, som er træg til at betale) Tag swort salt aff ondhæ geldere

nr. 736:

Ob mnas centenas spes non truncabo serenias (Jeg vil ikke kappe frejdige håb for hundrede miner) Ieg giffuer icke mit hob for hundrede marck.

nr. 922:

Res est difficilis: ir spoliare pilis (Det er en vanskelig sag at tage hårene af en hånd) Ont er at plocke haar aff loe

Bilag 3

Runeindskriften i Staby kirkes nordportal

Indskriften er behandlet af Moltke i RUNERNE I DANMARK, (Moltke 1976, pag. 425), uden reg.-nummer, da den ikke er med i DANMARKS RUNEINDSKRIFTER (Jacobsen et al., 1942).

Indskriften findes i portalen og kan sættes sammen i flere forskellige rækkefølger.

Jeg vil kalde de sider, der er mod øst for I, og de sider, der er mod

vest, for II, de sider, der er parallelle med facaden, for A-siderne, og de sider, der står vinkelret derpå ind i døråbningen, for B-siderne. Hvor der er mere end én linje på en flade, nummereres disse fra oven: 1 og 2.

Vi læser, idet b i vor translitteration står for runen thorn, efter fotos stillet til rådighed af Marie Stoklund:

I.A.1: NOMINA S

I.A.2: F. bT: M

I.B.1: SI

I.B.2: NA

II.B.2: R (+?)

II.A.1: R

II.A.2: I SOKNA

Kan MNA være del af et længere ord, dannet af omkringstående runer?

Vi må konstatere, at det kunne det nok (DAMNA eller DAMNA-RI), men at en hypotese forudsætter to dristige konjekture, dels at vi ignorerer skilletegnene foran M, dels at vi læser de to foregående runer thorn + T som thorn (tolket som D) + A. (jf. videre Haastrup 1987).

Hvis vi ikke kan acceptere denne hypotese, kan vi rejse en anden, f.eks. at MNA i Staby har noget at gøre med det sjældne ord MNA i Stadil-indskriften. Ordet er så sjældent, at det er rimeligt at antage, at forekomsterne i to kirker indenfor et snævert geografisk skyldes en eller anden forbindelse.

Og i og med, at vi nu ved, at indskriften i Stadil er meningsfuld, om end i en helt anden kontekst, er det rimeligst at anse den for den primære, mens Staby indskriften så kunne være en efterligning og dermed, så tidlig den er, være senere end Stadil-indskriften. Vi kunne også tænke over, om en mulig efterligning af indskriften kunne have at gøre med en strid om lokaliseringen af sagnet om den forliste kongesøn, der i de ældste kilder (jf. ovf.) knyttes til Staby, skønt det er i Stadil, at der i dag findes et gyldent alter.

Dette problem kan nok ikke løses, så lidt som de fleste andre spørgsmål, der her er rejst.

Litteraturhenvisninger

- Alexander de Villa Dei: *Doctrinale* (1199), edit. D. Reichling, Berlin, 1893.
- Bæksted, A., 1968: *Danske Indskrifter*. Dansk Historisk Fællesforenings Håndbøger, Kbhv.
- Bursill-Hall, G.L., 1981: *A Census of medieval Latin grammatical manuscripts*. *Cisio Janus*, se KultLeks II, sp. 564f.
- Dahl, E.C.S. 1972 in *Lumen* 41.
- DGF = *Danmarks gamle Folkeviser*, fotografisk optryk, UJDS, Kbhv.
- DGO = *Danmarks gamle Ordsprog*, DSL, Kbhv.
- DK = *Danmarks Kirker* (XIX, Elna Møller, 1981).
- Eberhard of Bethune: *Graecismus* (ca. 1212), edit. J. Wrobel, Bratislaviae, 1887.
- Favreau, R., 1979: *Les inscriptions medievales*, in *Medievalia Lovanensia*, edit. Genicot.
- Goody, J. & I. Watt, 1963: The consequences of literacy, in *Comparative studies in society and history*, V.3.
- Goody, J., 1977: *The domestication of the savage mind*, Cambr.
- Grundtvig, Sv., 1854-56, *DGF II* (33-114. Tillæg 1-103, Naturmytiske Viser, Legendeviser), optr. 1966, Kbhv.
- Grundtvig, Sv., 1858-63, *DGF III* (115-182. Tillæg 1-175, Historiske Viser), optr. 1966, Kbhv.
- Grüner-Nielsen, H. et al., 1933-65: *DGF X*, optr. 1967.
- Hansen, M.A., 1952: *Orm og Tyr*, Kbhv.
- Hajdu, H., 1936: *Das Mnemotechnische Schrifttum des Mittelalters*, Leipzig. reprint, Amsterdam, 1967.
- Hamp, I.v., 1961: *Beschwörung, Segen, Gebet* etc., Stuttgart.
- Helms, J., 1860-62 in *Kirkehistoriske Samlinger II*.
- Horskjær, E., 1969: *De danske Kirker*, Bd. 15, Kbhv.
- Haastrup, N., 1970: Skolebøger, in *KultLeks*. XV, sp. 641ff.
- Haastrup, N., 1982: Sprogarbejdere med og uden bøger, in *Bogvennen 1982* pag. 87ff., Kbhv. inkl. supplerende notesæt, stenc.
- Haastrup, N., 1984: »Uddrag af Christen Jensens Fauerbyes papirer«, in *ROLIG-papir 34/84*.
- Haastrup, N, 1985: Fru Boyes Portræt etc. in *J. P. Jacobsens Spor*, ed. Billeskov Jansen, Kbhv.
- Haastrup, N., 1987 (manus.): *Runeindskriften i Staby*.
- Jacobsen, L. et al., 1942: *Danmarks Runeindskrifter, Text.*, Kbhv.
- Jacobsen, Sv., 1963: *Holstebro* etc. overs. af Resens atlas vedr.
- Jensen, C.A., 1921: »Katolsk Kirkeinventars Skæbne efter Reformationen« in *Aarbøger f. nord. Oldkyndighed*, 1921, pag. 167ff.
- Juhl Jensen, J., 1986: Middelalderens digte etc., pag. 11f. in *Forskningen & Samfundet* hft. 1986, 5.
- Juhl Jensen, J., 1986: *I begyndelsen var tallet*, Kbhv.
- Jørgensen, F., 1970: *Præsteindberetninger til Ole Worm*, i Ålborg og Ribe stift, 1625-42 (Landbohist. Selsk.).
- Jørgensen, H.G.A., 1895-97: in *Kirkehistoriske Samlinger* 4Rk, 4Bd, pag. 542ff.
- Kjær, I. (1979), se *DGO*
- KultLeks* = *Kulturhistorisk Leksion for nordisk Middelalder*.
- Mackeprang, M., 1948: *Jyske Granitportaler*, Kbhv.
- Malling, A., 1963: *Dansk Salmehistorie Bd. III*.
- Moltke, E., 1976: *Runerne i Danmark*, Kbhv.

- Moltke, E., 1977: Indskrifter (Danmark) in *Kultleks XXI*, sp. 215f.
- Nares, R. et al. 1808f.: *A catalogue of the Harleian Mss. in the British Museum*, London.
- Niitemaa, V., 1956: Das Strandrecht in Nordeuropa im Mittelalter, in *Annales acad. scient. Fenn. ser. B*, nr. 94
- Niitemaa, V., 1972: Strandrätt, in *KultLeks. XVII*, sp. 289ff.
- Nogara, 1912: *Cod.vat.lat.*, Roma.
- Norn, O., 1980: Et Ridderkors, in *Kirkehistoriske Samlinger* 1980, pag. 11-30, Kbhv.
- Norn, O., 1982: *At se det usynlige*, Kbhv.
- Nørlund, P. 1926: *Gylde Alre, jysk metalkunst fra Valdemarstiden*, Kbhv. (2. Udg. 1968 med appendiks af T. Christiansen).
- Ohrt, F.C.P., 1917-21: *Danmarks Trylleformler*.
- Ong, W. J., 1982: *Orality and Literacy*, London & N.Y.
- Peder Låle in *DGO* I.1-2, udg. af I. Kjær & E. Petersen, Kbhv., 1979.
- Petersen, E. (1979), se *DGO*.
- Piø, I., 1985: *Nye veje til Folkevisen*, Kbhv.
- Pontoppidan, E., 1739-41: *Marmora Danica* I-II, Kbhv.
- Pontoppidan, E., 1769: *Den Danske Atlas* tom. V Bd 2. (1970).
- Resen* (1625-88) excerpter af Danske Atlas cit. e. *DGF*. jf. også Jacobsens overs.
- Rost, H., 1939: *Die Bibel im Mittelalter*, Augsburg.
- Schumm, W., 1887: *Beschriebendes Verzeichnis d. Amplonianischen Handschriften-Sammlung zu Erfurt*, Berlin.
- Thomson, D., 1979: *Descriptive Catalogue of Middle English Grammatical Texts*.
- Trap Danmark*, 5. udg. Bd IX,1: Ringkøbing Amt, Kbhv., 1965.
- Trap Danmark*, 4. udg. Bd. VIII: Ringkøbing Amt, Kbhv., 1928.
- Walther, H., 1963ff.: *Proverbia Sententiaeque Latinitatis Mediae Aevi*, vol. 1-7, Göttingen, = *Carmina Mediae Aevi posterioris Latina* 2,1-7.
- Wivel, O., 1952: *Månen*, Kbhv.
- Worm, 1638, indberetninger til W., jf. Frank Jørgensen
- Yates, F., 1966: *The art of Memory*, London.
- Aakjær, S., 1926-43: *Kong Valdemars Jordebog*, Kbhv.

1. Vi kan ikke her foretage en større sammenligning med andre indskrifter på sten, f.eks. i Ribe Domkirke, men vil holde os til denne vage datering. I Bækstedes bog kan man for øvrigt også sammenligne med bogstavformerne på det berømte gylde alter inde i kirken. De er ikke så forskellige, men de stenhugne er nødvendigvis grovere i udførelsen. Alterets indskrift henvender sig direkte til kirkegængerne jf. Nørlund 1926, pag. 186f. og Dahl 1972, pag. 106f.
2. F.eks. i ms. Harl. 1587 i British Library pkt. 11: *Versus differentiales, ac proverbiales* fol. 96-117 (Nares, 1808f, II: 145-46) eller i Erfurt Q 345, pkt. 14: *Quidam versus differentiales* fol. 37, r-b. (Schumm, 1887). Også i Add. ms. nr. 12195 i British Library findes vore vers i en grammatisk kontekst (Thomson, 1979 pag. 205: *fol. 107r-114r ... A collection of Latin proverbs and riddles with some english glosses etc.*). Det samme gælder Digby 53 i Bodleian Libr., Oxford (Bursill-Hall, 1981, nr. 188.83). Vore vers skulle findes i vat.lat. 1904, der ellers omfatter en Sveton- og en Sallusttekst, begge kendte skoleklassikere, men Walther opgiver ikke fol.nr. De står antageligt blandt en række *versus leonini*, fol. 1 fra XII-XIII årh. (Nogara, 1912, pag. 347). Det er værd at bemærke, at Harl. 1587 slutter med en tekst, der giver sig ud for det grammatiske værk *Græcismus*: Katalogen citerer: *explicit secunda pars græcismi* (her slutter anden del af *Græcismus*).

Jeg har endnu ikke fundet vore vers i en egentlig grammatik. De står f.eks. ikke i den mest almindelige, Alexanders *Doctrinale*, skønt denne i sine vers har kommentarer til både *ir* og *mna*. En anden mulig kilde, også fra ca. 1200, Eberhards *Græcismus* (jf. ovf.), har *ir* (Eberhard etc., edit. 1887, VI,24), men i følge indeks ikke *m(i)na*.

Når vi må anse den grammatiske forklaring for den sandsynligste, skyldes det, at ordet *mna* næppe kan repræsentere den første stavelse i et ord, der skulle huskes. Der findes simpelthen ikke andre på latin. Der står jo netop *mna* og ikke *mina*, der er den sædvanlige form i latinske tekster. Og på græsk er der ingen sandsynlige kandidater.

Den slags ordnede eksempler til demonstration af homografer (ensskrevne ord) og homofoner (enslydende ord) kan man også finde i dag i lærebøger i fonetik, i lyrik (visse-vasse-vers), og i underholdende, oplysende artikler som f.eks. i *Information* (20.9.86, side 9): *Skovrideren* og *Trækvinden*.

3. I øvrigt følger vore vers forskellige konventioner vedrørende den numeriske fordeling af ord og bogstaver I begge vers er der 11 ord, regner vi *v*- for en konsonant, er der 15 vokaler i hvert vers, i vers I fordelt: i (9), a (5) og u (1); i vers II fordelt: i (5), a(5) u (2), e (3). Konsonanterne (inkl. *v*) er fordelt med 23 i vers I og 19 i vers II, dvs. begge printal. Der er mange flere lærde fiduser, som vi ikke skal tage op her, da de ikke fører os nærmere en »dybere mening«, men blot peger på det samme skolelærde miljø, som de øvrige træk (Juhl Jensen, 1986).
4. Det er ikke undersøgt her, om disse vers findes som indskrifter andre steder. De udgivne og registrerede indskrifter fra middelalderen (Favreau, 1979) er ikke så let tilgængelige som de vers i mss., Walther har samlet sammen. Marie Stoklund, Nationalmuseets runologisk epigrafisk laboratorium gør mig opmærksom på, at en svært-tolkelig runeindskrift i Staby Kirkes oprindelige nordportal har (rune-) bogstavfølgen MNA. Jeg diskuterer mulige læsninger i Bilag 3.
5. Dette svarer til oplysningerne hos H. G. A. Jørgensen (præst i Stadil) i Kirkehistoriske Samlinger 4Rk, 4Bd, pag. 542ff. (1895-97), hvor der også bringes et forsøg på læsning af indskriften, bogstav for bogstav. Jørgensen anser kvaderen for en sandsten og siger om indskriften: *Jeg har endnu ikke truffet nogen, der har kunnet tyde denne indskrift.*

I TRAPs fjerde udg. (1928), Bd. VIII, pag. 286 læses: *Syddøren, med en utydelig Indskr. paa Overliggeren, ses tilmurede.*

Dette nævnes ikke i den ny udg. (1965) af TRAP eller i Horskjærs værk *De danske Kirker* Bd. XV (1969), pag. 250ff.

Disse skriftlige oplysninger stemmer med den bygningshistorie, der fremgår af fotos. En ældre art. af Jacob Helms i Kirkehist. Saml. II pag. 574 (1860-62) fortæller om en utydelig indskrift på nordvæggen. Det er vel en anden.

6. Hovedet i Stadil omtales hos Mackeprang, 1948 pag. 322: *Stærkt særpræget er også et Gammelmandshoved ... i Ølgod ved Varde og et Hoved paa Stadil ved Ringkøbing med Hage-skæg og en spids Hue,, der ender i to Tunger.* (Mackeprang sammenligner ikke med hovederne i Ribe domkirke (DK XIX, pag. 221 og 226). Da han ikke er opmærksom på relationen til Staby (gennem sagnet) kommenterer han heller ikke i denne forbindelse det kronede hoved på apsidens i Staby. Mackeprang kommenterer i øvrigt ikke vort hoved yderligere, men nævner dels, at der findes utroligt mange, *alene i Thisted Amt er der saaledes en 13-14 »Hovedkvadre«*, dels at *Folketroen har naturligvis haft travlt med disse Hoveder og almindelig opfattet dem som Billeder af Kirkens Bygherre eller Bygmester* (pag. 323). Han slutter (pag. 324) *men hvad de almindelige Hoveder skal betyde, og om de overhovedet betyder noget, lader sig næppe afgøre.*

7. Jeg har ikke gennemgået registranter (v. Hamp, 1961) over besværgelser og trylleformler, ud over Ohrt (1917f.), hos hvem de ikke findes. Uforståelighed er ofte en vigtig forudsætning for anvendelse i magiske sammenhænge. Men på overfladen er vore vers jo klare nok, om ikke for ulærde. Jf. brug af franske floskler som trylleformler i en Cyprianus (Haastrup, 1984, pag. 3-5).
8. Visen tematiserer i øvrigt først og fremmest den sædvanlige overgangskrise. Kongesønnen er trolovet og hans fæstemø har slået skibets tove af silke (vers 11-12): *Huerinde thuoff och huerinde bonde, thy war slaffuen med iumfruens huide hand*, men det brister, og han forliser. På stranden overvejer han, om han havde uretfærdige varer ombord (som kunne være skyld i hans skæbne), og husker intet (vers 28-30) *For-vden en liden ganger rød, den tuog ieg fraa en faderløs møø ... Men well thett Gud, ieg komer hiem, da skall ieg gyffue hinder thuo for ienn*. (Man kunne i denne forbindelse overveje anden seksual- og kærlighedsmetaforik: »det gyldne skrin« (jfr. Cornell om Jomfru Maria og talemåden *hjerrens skrin* »hjerterets dyb«, billedsprog med *guld* vedr. legemets lønlige steder: *guldport* »vulva«, *guldåre* »hæmorerider«, samt jysk *kok* »penis«, jf. KalkarO, ODS og FeibergO, og alternationen af seng og skrin i sagn og vise. Men emnet her er ikke en tolkning af visen).

En kristelig tolkning af visen ville jævnføre med middelalderlige gendigtninger af lignelsen om Den fortabte Søn, der her gælder en kongesøn f.eks. den pseudo-bernhardinske tekst i Valdemars Jordebog: *De filio regis captivato* (Aakjær, 1926-43, tekst 20), jfr. i denne forbindelse diskussionerne om relieffet over »Kathoveddøren« i Ribe (DK XIX, pag. 222-27) og vor note 6).

9. Visen skildrer meget udførligt den pragtfulde udsmykning af kongesønnens skib. Som Grundtvig bemærker (DGF III, pag. 545) kan beskrivelsen sammenholdes med beskrivelsen af Hr. Luno's skib i DGF nr. 43 (DGF bd. II, pag. 92f. *Hr Luno og Havfruen* vers 2-6. Luno-visen klassificeres af Grundtvig som en »naturnymtisk« vise, mens vor vise findes blandt de »historiske«. I Lunovisen synes beskrivelsen af det rige udstyr umotiveret i forhold til temaet, (Luno angribes af en havfrue i Nordhavet og binder hende med runer), mens det forekommer velmotiveret ved introduktion af den rige søfarende i visen om *Kongens søn af Engeland*. Luno-visen kendes kun i en opskrift, der findes i Karen Brahes folio, hvorfra vi citerede af vor vise ovf. Den anses dog ikke for rent plagiat i DGF (jf. andre paralleller i DGF X, 387f.).
10. I. Piø behandler vor vise i sin disputats (1985) pag. 227 og 253, dvs. sammen med de viser, der dels findes i adelsvisen, (jf. at den er, citeret ovf. efter Karen Brahes folio), dels hos en såkaldt menigmandsoptegner til Vedels værk, SvII. Når en vise findes begge steder antager Piø, at der kan være tale om en tabt skillingsvise, hvilket ikke implicerer en hypotese om, at vor vise skulle være en nyhedsvise og altså forholde sig til en konkret, historisk begivenhed. Vor vise kategoriseres hermed af Piø sammen med Niels Ebbesen (DGF nr. 156), Nidvisen (366), Mø værger Æren (189), Greve Genselin (16), Hr. Erlands Vold og Straf (289), Longobarderne (21), Brudebytte (428) etc. Derimod drøfter DGF X, 387f. seriøst muligheden for en historisk baggrund.